

Oponentský posudek diplomové práce
Robin Ujfaluši, *Příslib bohatství a smysl politiky*
Erazim Kohák

Účelem této diplomové práce je dosáhnout a poskytnout čtenáři jasný souhrn stěžejního přínosu Hany Arendtové novodobé politické filosofii, totiž jejího pojetí *obce a občanství (polis a politika)* a smyslu lidské činnosti (*práce a zhotovování*) v tomto rámci. Zdůrazňuji, že jde o práci *diplomovou*, nikoliv disertační, a že tudíž kandidátův záměr odpovídá obvyklým požadavkům.

Kandidát svou práci dělí na dvě části. Podstatnou část tvoří třicet stránek první části, zaměřené na porozumění a výklad Arendtové na základě dvou zásadních prací, *Human condition* a *On revolution*. Na tento velmi solidní příklad filosofické práce volně navazuje třicet stránek druhé části, ve kterých kandidát referuje o politické publicistice, která na práci Hany Arendtové tak či onak navazuje, především o von Hayekovi a jeho kriticích.

Ve své první části kandidát prokazuje nemalou filosofickou schopnost a zdatnost. Vychází z výrazně arendtovského pojetí politiky jako *soužití ve svobodě* na rozdíl od běžného pojetí politiky jako techniky moci. S politikou se tedy nestřetáváme vždy a všude, u všech lidských společenství, nýbrž jen tam, kde vzniká takové společenství. Tam, kde se politika omezuje na techniku moci, hledají lidé prostor svobody mimo *polis*, tak jako křesťané v úpadkovém údobí římské říše.

Arendtová toto dvojí pojetí obce jako prostoru svobodného konání a jako prostoru účelného obstarávání podpirá dvojím pojetím vlastnictví. Rozlišuje mezi soukromým – tedy osobním, bezprostředním – *majetkem*, který představuje ztělesnění lidské přítomnosti a předpoklad svobody, a *bohatstvím*, které člověka podřizuje pachtěním za stále vyšší spotřebou. Místo osvobození od nedostatku potřebným majetkem se tu dostavuje ujařmení potřebou nekonečného získávání, kterým se vyznačuje sociální sféra potřeb na rozdíl od politické sféry svobodných možností.

Tomu odpovídá i rozlišení mezi prací (*work*) ve smyslu obstarávání každodenních nutností, která člověka ujařmuje, a prací (*labour*) ve smyslu *zhotovování*, která je výrazem svobodné činnosti – a výsadou umělců a vědců. Užitečnou metaforu tu poskytuje porovnání Johna Locka, pro kterého je práce zdrojem *majetku* v arendtovském smyslu, a Adama Smithe, který ji vnímá jako zdroj bohatství.

Rozlišení mezi *majetkem* a *bohatstvím* je zjevně něčím odlišným od rozlišení mezi *labour* a *work*, ač kandidát tento rozdíl nekomentuje a Arendtová na něm nebuduje. Přechází k metafoře *labour/work*. Naše doba se podle ní vyznačuje tím, že veškerou činnosti přetváří na onu obstarávající *práci*, kterou hluboce pohrdají všichni, pro koho byl chléb vezdejší vždy samozřejmostí.

To se odráží i v myšlení Hany Arendtové o revoluci. Revoluce je zdrojem nadějí, protože ruší podřízení politiky produktivitě. Uspívá prý tam, kde usiluje o svobodu, tedy o obměnu politického uspořádání (protože podporuje práci jako *work*). Selhává tam, kde usiluje o sociální řešení (její „revoluce pro blahobyt“), protože člověka podřizuje práci jako *labour*. Arendtová neřeší zjevný rozpor mezi tímto dvojím rozlišením ani tady, a kandidát jej ani tady nekomentuje.

Celkově představuje kandidátova první část opravdu solidní kus čisté, jasné filosofické práce. Za zamýšlení ovšem stojí to, že kandidát Arendtovou předkládá, jako by vystoupila celá z myslí Atény, zcela mimo souvislosti. Nevšímá si třeba toho, že arendtovské pojetí politiky neudeřilo jako blesk z modrého nebe, nýbrž navazuje na myslitele jako Ernst Renan či náš Masaryk a v pojetí politiky jeho pokračovatel Václav Havel. Nevšímá si celé souvislosti jejího pojetí *práce* s tehdy běžným pojetím, se kterým se setkáváme u Patočky. Je opravdu možné vyjmout Arendtovou, někdejší žačku Husserlovu a přítelkyni Heideggerovu, z filosofických souvislostí?

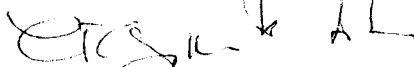
Také zaráží kandidátova nedbalost v drobnostech. Ačkoliv kandidát zjevně umí anglicky, překládá citát z I.Moj 1,22, *Be ye fruitful and multiply*, jako *Milujte se a množte se* – a neuvádí jeho původ. Zaráží i to, že kandidát si není jistý, kdy psát měkké i a kdy tvrdé y (27n73, 40). Jsou to maličkosti, leč maličkosti, které

zarážejí. Přesto platí, co již bylo řečeno: První část, stránky 3-35, představují solidní filosofickou práci.

Jako problematičtější se mi jeví druhá část práce, stránky 36-65. Není jasné, co tu kandidát sleduje. Druhá část začíná, jako by mělo jít a porovnání dvou autorů, Hany Arendtové a F. A. Hayeka, který upoutal českou pozornost v polovině devadesátých let (a kterého kandidát poněkud překvapivě hodnotí jako *jednoho z nejvlivnějších společenskovedních myslitelů 20. století*). Jenže kandidát mu věnuje necelých sedm stránek, ve kterých jen naznačuje Hayekovu filosofickou posici a rychle přechází k úvahám spíše empiricko-politologickým.

To platí celkově o zbývajících dvaceti stránkách. Kandidát tu poněkud povrchně referuje o řadě autorů, jejichž práce představuje politologickou publicistiku daleko více než filosofii (a v případě N. Hertzové je otázkou, zda dosahuje i té úrovně). Výběr autorů je poněkud jednostranný na to, aby mohl představovat protiváhu k práci Hany Arendtové, a příliš populární, aby představoval druhou část této diplomové práce. Důležitou součástí obhajoby by mělo být to, že kandidát systematicky vysvětlí logiku své volby zdrojů v druhé části i jejich souvislosti.

Tedy souhrnem: považuji první část této diplomové práce za jasně přijatelnou, druhou část za poněkud okrajovou. Celek však považuji za dostačující jako podklad pro ústní obhajobu, ve které bude mít kandidát příležitost svou práci vysvětlit a obhájit a zkušeni komise vysloví konečné slovo. V tom smyslu ***navrhuji hodnocení této práce jako velmi dobré a doporučuji ji k obhajobě.***

(prof.) Erazim Kohák (PhD)
Emeritní profesor Boston University
a Univerzity Karlovy v Praze

V Praze 15. května 2008